

УДК 619:616.988.21

ЕПІЗООТОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ СКАЗУ В ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**ТКАЧЕНКО О.А.**, д. вет. н., професор
ГЛЕБЕНЮК В.В., к. вет. н.
КОРОЛЕНКО Л.С., к. вет. н.*Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ
Головне управління ветеринарної медицини в
Дніпропетровській області*

У статті встановлено рівень і динаміку прояву епізоотичного процесу сказу в Дніпропетровській області за 2005–2013 рр. Проаналізовано епізоотичну ситуацію щодо сказу, яка характеризується періодичними підйомами і спадами напруженості. Виявлено тенденцію до збільшення кількості спалахів серед собак і котів та зменшення – серед сільськогосподарських і диких тварин. Охарактеризовано сезонність прояву сказу у тварин різних видів

Сказ, епізootологічний моніторинг, епізоотична ситуація, Дніпропетровська область, хворі тварини, неблагополучні пункти, індекс вогнищевості, дикі тварини, собаки, коти

Вступ. Сказ – це зооноз який набув широкого розповсюдження в багатьох країнах світу. За останні роки в Україні, незважаючи на проведення протиепізоотичних заходів, епізоотична ситуація щодо сказу тварин залишається напруженою [1, 3, 4, 6, 8].

Провідну роль в епізоотичному процесі сказу відіграють як дикі м'ясоїдні, так і свійські тварини, які формують природні, антропоургічні та перехідні (змішані) епізоотичні вогнища. Механізм підтримки і еволюція вогнищ інфекції залишаються маловивченими [2, 7]. Тому вивчення закономірностей і сучасних особливостей епізоотичного процесу необхідно для науково обгрунтованої розробки заходів профілактики і боротьби зі сказом.

Дніпропетровська область розташована у центральній частині України, в басейні середньої і нижньої течії Дніпра. За геологічними умовами Дніпропетровська область поділяється на два субрегіони: Український кристалічний щит (65 % площі області) та Дніпровсько-Донецька западина (решта 35 %). Рельєф області хвилясто-рівнинний.

Дніпропетровщина розташована у степовій і лісостеповій фізико-географічних зонах (ліси займають 3,9 % території області) і межує з Донецькою, Запорізькою, Кіровоградською, Миколаївською, Полтавською, Харківською і Херсонською областями.

Ці обставини визначили необхідність вивчення епізоотичного стану, рівня і динаміки прояву епізоотичного процесу сказу в кожному районі Дніпропетровської області.

Метою нашої роботи було проведення епізootологічного моніторингу сказу в Дніпропетровській області.

Матеріал і методи досліджень. Під час проведення епізootологічного аналізу використовували матеріали ветеринарної звітності Дніпропетровської області з 2005 по 2013 роки.

Індекс вогнищевості, показник неблагополуччя, індекс епізоотичності, структуру і сезонність захворюваності встановлювали за методиками Б.М. Ярчука та ін. [5].

Епізootологічне районування території Дніпропетровської області проводили за фактичними показниками неблагополуччя та індексу епізоотичності 2009–2013 рр.

Результати досліджень та їх обговорення. На території Дніпропетровської області з 2005 по 2013 р. зареєстровано 1041 випадок захворювання на сказ і зафіксовано 773 неблагополучних пункти. Впродовж усього періоду спостереження кількість неблагополучних пунктів знаходилася в межах 45–106 випадків на рік.

У період з 2005–2013 рр. було три періоди підйому епізоотії, які припали на 2007 р.,

2009–2010 рр. і 2012 р. (рис. 1).

Як видно із рис. 1, максимальну кількість неблагополучних пунктів (116) було зафіксовано в 2012 р., а мінімальну (45) – в 2006 р.

За досліджуваній період коефіцієнт вогнищевості в середньому по області склав від 1,21 до 1,52. Найвищу вогнищевість встанов-

лено у 2005 та 2010 рр., а найнижчу – за останні три роки (2011–2013 рр.), що може свідчити про ефективність проведеної протиепізоотичної роботи.

У Дніпропетровській області за період з 2005 до 2013 р. сказ реєстрували у диких, свійських та сільськогосподарських тварин (рис. 2).

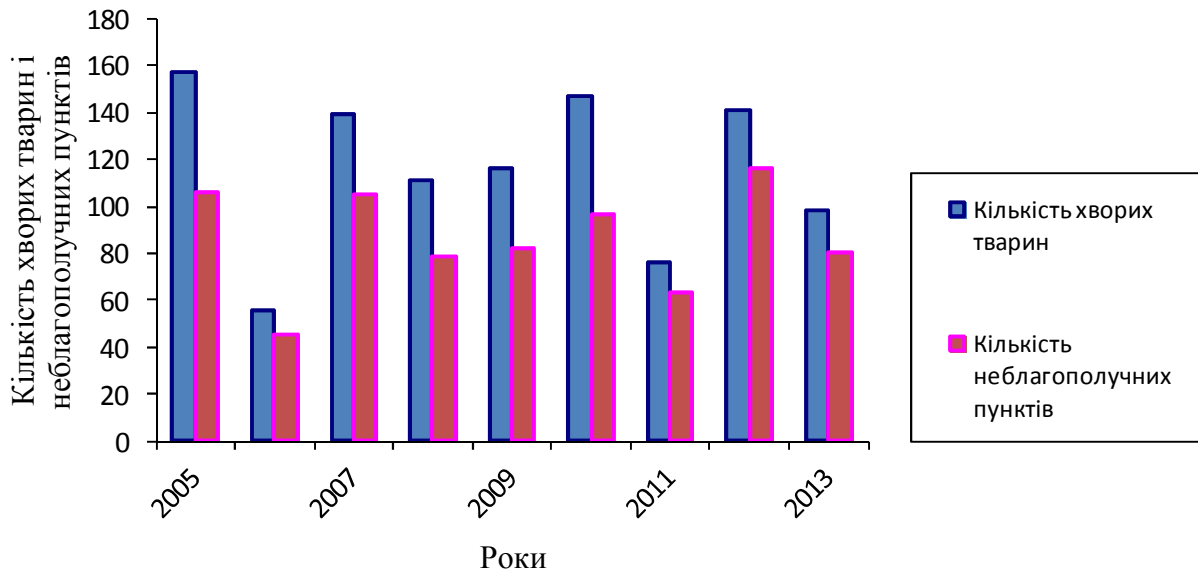

Рис. 1. Динаміка кількості неблагополучних пунктів і захворілих сказом тварин у Дніпропетровській області за 2005–2013 рр

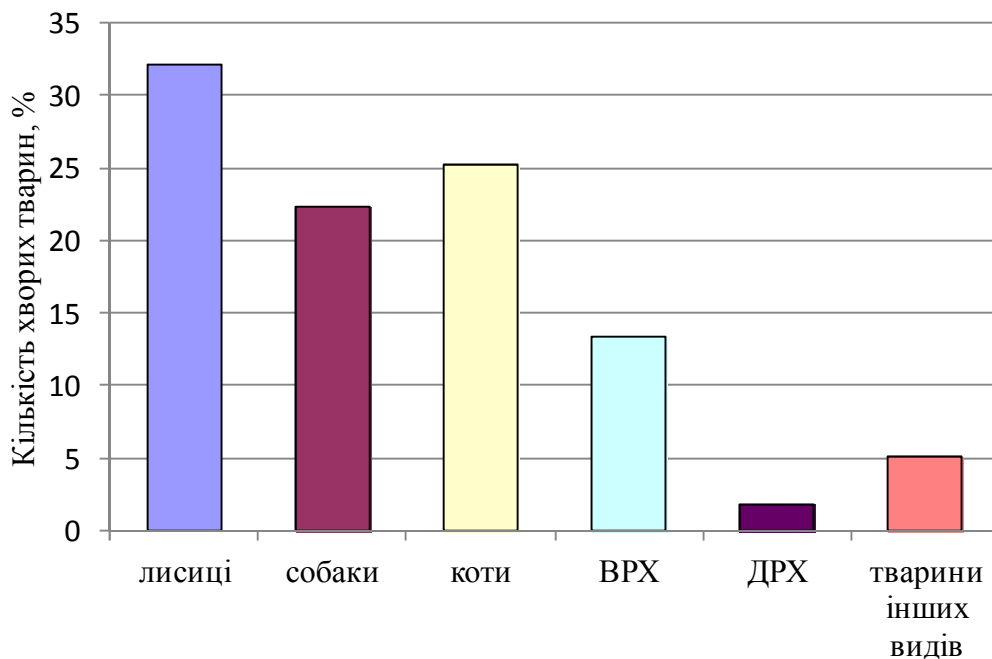

Рис. 2. Структура захворюваності тварин сказом в Дніпропетровській області (2005–2013 рр.)

Як видно із рис. 2, в структурі захворюваності тварин провідне значення мають лисиці (*Vulpes vulpes*), які займають 32,18 %, коти (*Felis catus*) – 25,17 %, собаки (*Canis familiaris*) – 22,38 %, велика рогата худоба (*Bos taurus*) – 13,35 % та тварини інших видів (куниці – *Martes martes*, кози – *Capra hircus*, свині – *Sus scrofa*, вовки – *Canis lupus*, енотоподібні собаки – *Nyctereutes procyonides*) – 6,92 %.

При детальному аналізі динаміки прояву сказу за видами тварин було встановлено, що у 2005 і 2007 рр. хворобу реєстрували в основному у диких тварин, а у 2006 р. та з 2008 по 2013 р. – у собак і котів (рис. 3).

Вивчення динаміки кількості захворілих тварин методом встановлення лінійного тренду вказує на наявність тенденції до повільного зниження її у диких і сільськогосподарських тварин і зростання – у собак і котів.

За результатами дослідження сезонної динаміки захворюваності тварин на сказ в Дніпропетровській області за 2012–2013 рр. встановлено, що захворювання реєструвалось щомісячно. Проте, наростання захворюваності лисиць і котів на сказ відбувалося в осінньо-зимовий період. Коефіцієнт сезонності склав 74 та 72 %, а індекс захворюваності – 2,8 та 2,6 відповідно.

При вивченні сезонності прояву сказу собак було встановлено, що впродовж року виді-

лились 3 піки, що припали на січень-лютий, травень та жовтень. Коефіцієнт сезонності склав 51 %, індекс сезонності – 1,0.

За період 2009–2013 рр. у Дніпропетровській області сказ тварин реєструвався в усіх 22 районах області (таблиця).

Як видно із табл., основна частка випадків захворювання відмічалась в Васильківському, Магдалинівському, Межівському, П'ятихатському, Синельниківському та Царичанському районах області, на долю яких приходить майже половина (47,48 %) усіх випадків.

Найвищий показник неблагополуччя визначився в Петриківському районі і склав 110,0 %, в Магдалинівському районі – 74,58 %, в Межівському районі – 71,15 %, в Царичанському районі – 63,27 %, в Дніпропетровському районі – 53,33 %. В інших районах показник неблагополуччя коливався в межах від 2,47 % до 4,78 % (рис. 4).

На основі розрахунків індексу епізоотичності сказу всі адміністративні райони були розділені на три групи. До першої групи були віднесені Апостолівський і Софіївський райони з низьким рівнем індексу епізоотичності (ІЕ = 0,21–0,40). До другої групи були включені Широківський, Юр'ївський, Криничанський, Нікопольський, Павлоградський, Покровський, Томаківський і Верхньодніпровський райони з помірним рівнем індексу епізоотичності (ІЕ = 0,61–0,80). До третьої групи були об'єднані всі

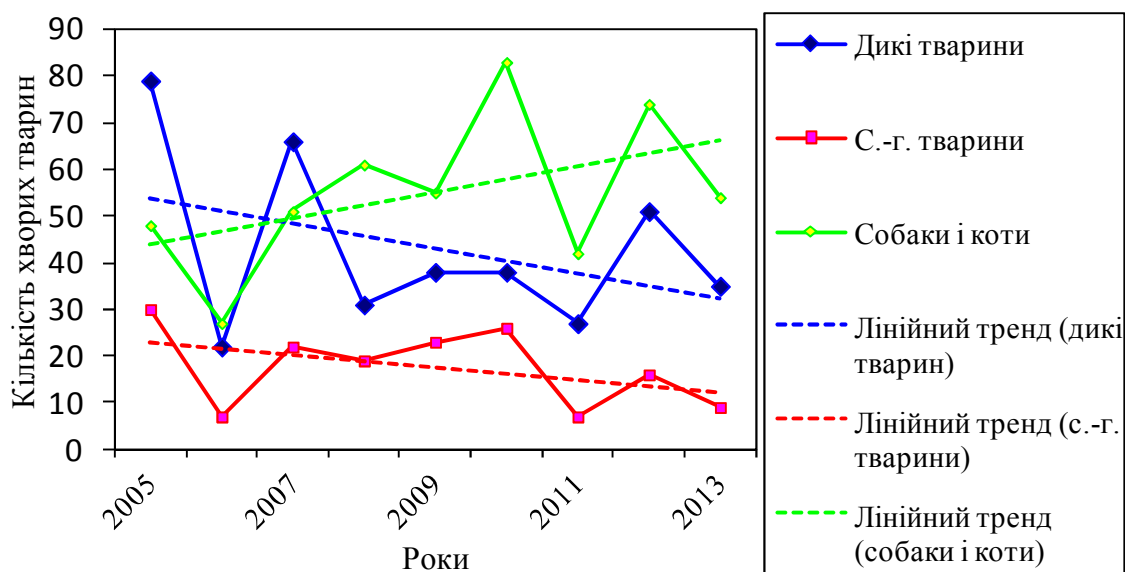

Рис. 3. Динаміка прояву сказу за видами тварин у Дніпропетровській області (2005-2013 рр.)

Таблиця - Показники прояву епізоотичного процесу сказу в районах
Дніпропетровської області (2009-2013 рр.)

№ п/п	Адміністративні райони	Захворіло тварин		Неблагополучні пункти		Показник неблагополуччя	Індекс епізоотичності	Індекс вогнищевості
		абс. число	%	абс. число	%			
1	Апостолівський	9	1,56	2	0,46	4,88	0,4	4,50
2	Васильківський	40	6,93	26	5,94	31,33	1,0	1,54
3	Верхньодніпровський	18	3,12	16	3,65	22,86	0,8	1,13
4	Дніпропетровський	31	5,38	24	5,48	53,33	1,0	1,29
5	Криворізький	17	2,94	14	3,19	15,56	1,0	1,24
6	Криничанський	20	3,47	8	1,83	7,08	0,8	2,50
7	Магдалинівський	66	11,44	44	10,05	74,58	1,0	1,50
8	Межівський	45	7,80	37	8,45	71,15	1,0	1,22
9	Нікопольський	14	2,42	14	3,20	19,72	0,8	1,00
10	Новомосковський	26	4,51	26	5,94	43,33	1,0	1,00
11	Павлоградський	32	5,54	20	4,57	48,78	0,8	1,60
12	Петриківський	33	5,72	22	5,02	110,00	1,0	1,50
13	Петропавлівський	25	4,33	22	5,02	42,31	1,0	1,14
14	Покровський	15	2,60	14	3,20	19,72	0,8	1,07
15	П'ятихатський	45	7,80	35	7,98	39,33	1,0	1,29
16	Синельниківський	38	6,58	33	7,53	26,83	1,0	1,15
17	Солонянський	20	3,47	16	3,65	14,81	1,0	1,25
18	Софіївський	2	0,35	2	0,46	2,47	0,4	1,00
19	Томаківський	12	2,08	10	2,28	18,18	0,8	1,20
20	Царичанський	40	6,93	31	7,08	63,27	1,0	1,29
21	Широківський	15	2,60	9	2,05	13,24	0,8	1,67
22	Юр'ївський	14	2,43	13	2,97	24,53	0,8	1,08
	Всього	577	100	438	100	-	-	-

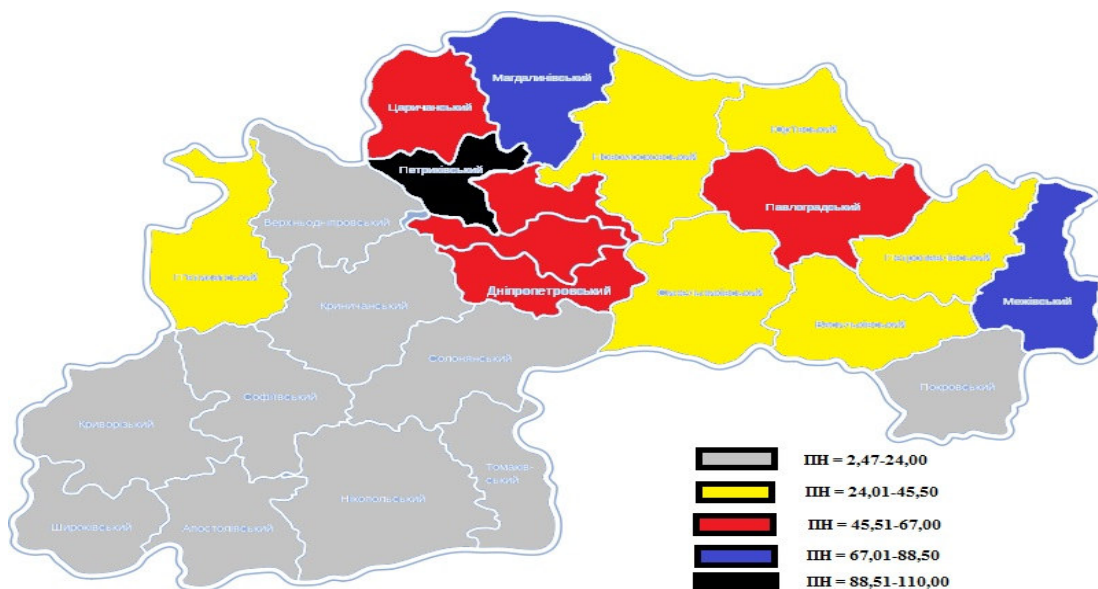

Рис. 4. Карта-схема розподілу районів Дніпропетровської області за показником неблагополуччя (ПН) зі сказу за 2009-2013 рр.

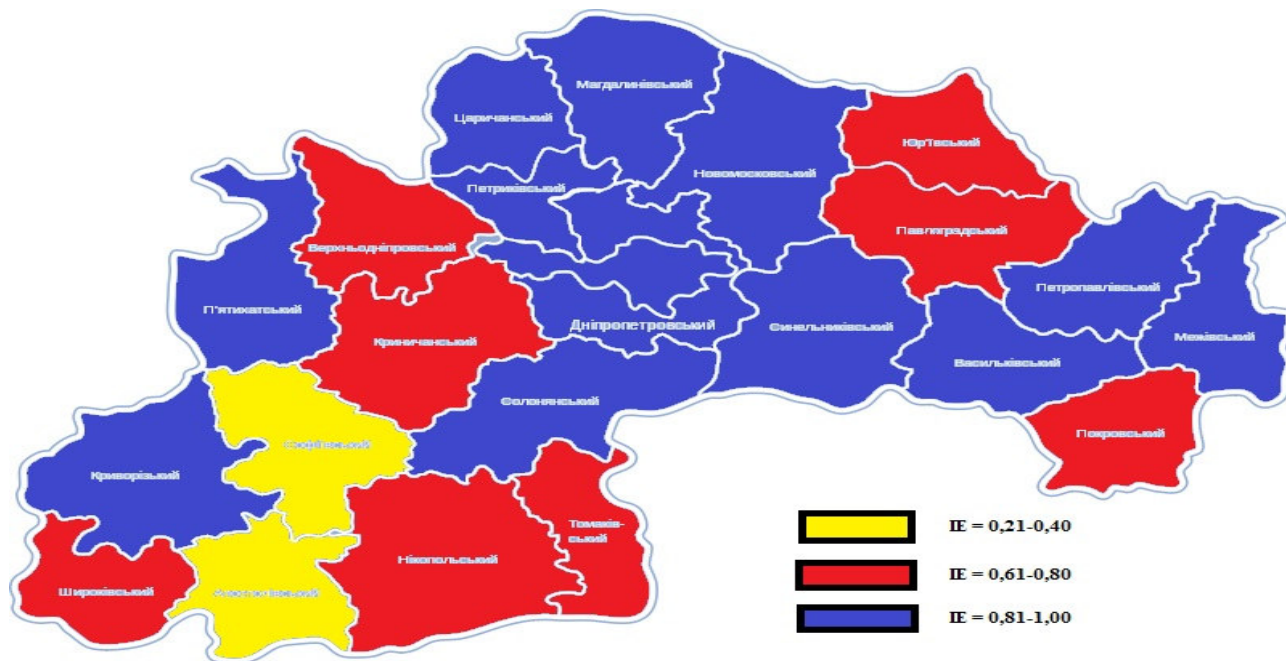

Рис. 4. Карта-схема розподілу районів Дніпропетровської області за індексом епізоотичності (ІЕ) зі сказу за 2009-2013 рр.

інші райони з високим рівнем індексу епізоотичності (рис. 6).

Висновки: 1. Епізоотична ситуація щодо сказу тварин у Дніпропетровській області є складною і характеризується періодичними підйомами і спадами напруженості.

2. Найбільш неблагополучними зі сказу тварин визначено Васильківський, Магдалинському, Межівський, П'ятихатський, Синельниківський та Царичанський райони.

3. До епізоотичного процесу сказу включе-

ні тварини 9-ти видів, а основним джерелом і резервуаром збудника інфекції є лисиці (32,18 % всіх випадків).

4. Сказ тварин у Дніпропетровській області реєструється щомісяця, проте має виражену осінньо-зимову сезонність.

Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні ефективності специфічної профілактики сказу тварин в Дніпропетровській області.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ачілов В.Г. Характеристика епізоотичного процесу сказу в Хмельницькій області / В.Г. Ачілов, В.В. Недосеков // Ветеринарна медицина України. – 2013. – № 6. – С 14–17.
2. Атамась В.Я. Особливості епізоотології сказу тварин в південних областях України / В.Я Атамась, Л.В. Пероцька, С.І. Масленікова // Аграрний вісник Причорномор'я. – 2008. – Вип. 42. – С. 8–12.
3. Бусол В. Епізоотологічний моніторинг. Сказ / В. Бусол, В. Горжеев, В. Постой // Ветеринарна медицина України. – 2002. – № 4. – С 8–11.
4. Головка М.А. Епізоотологічний моніторинг та молекулярно-генетична діагностика сказу тварин : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. вет. наук : спец. 16.00.03 «Ветеринарна мікробіологія, епізоотологія, інфекційні хвороби та імунологія» / М.А. Головка. – Харків, 2013. – 19 с.
5. Загальна епізоотологія / [Б.М. Ярчук, П.І. Вербицький, В.П. Литвин та ін.]; за ред. Б.М. Ярчук, Л.Є. Корнієнка. – Біла Церква, 2002. – 656 с.
6. Литвин В.П. Епізоотологічні аспекти прояву

- сказу в регіонах України та заходи боротьби / В.П. Литвин, В.В. Полищук // Аграрний вісник Причорномор'я. – 2003. – Вип. 21. – С. 54–62.
7. Падалка О.В. Динаміка епізоотичного процесу та напруженість епізоотичної ситуації щодо сказу в різних регіонах України / О.В. Падалка // Аграрний вісник Причорномор'я. – 2003. – Вип. 21. – С. 46–53.
8. Пєроцька Л.В. Роль лисиці в епізоотичному процесі сказу в Одеській області / Л.В. Пєроцька // Аграрний вісник Причорномор'я. – 2004. – Вип. 25. – С. 7–12.

ЭПИЗОТОЛОГИЧЕСКИЙ МОНИТОРИНГ БЕШЕНСТВА В ДНЕПРОПЕТРОВСКОЙ ОБЛАСТИ

Ткаченко А.А., Глебенюк В.В., Короленко Л. С.

В статье установлено уровень и динамику проявления эпизоотического процесса бешенства в Днепропетровской области за 2005–2013 гг. Проанализировано эпизоотическую ситуацию по бешенству, которая характеризуется периодическими подъемами и спадами напряженности. Показано тенденцию к увеличению количества вспышек среди домашних животных (собаки, коты) и уменьшению - среди сельскохозяйственных и диких животных. Охарактеризована сезонность проявления бешенства у животных разных видов

Ключевые слова: бешенство, эпизоотологический мониторинг, эпизоотическая ситуация, Днепропетровская область, больные животные, неблагополучные пункты, индекс очаговости, дикие животные, собаки, коты

EPIDEMIOLOGICAL MONITORING OF RABIES IN THE DNEPROPETROVSK REGION

Tkachenko O., Glebenyk V., Korolenko L.

The article reveals the level of epizootic process and the dynamics of disease manifestation in Dnepropetrovsk region in 2005-2013. Epizootic situation on rabies, which is characterized by ups and downs periodicals analyzed.

The maximum number of disadvantaged items was recorded in 2012 and the minimum was in 2006 year, the highest of development established in 2005 and 2010 and the lowest was in the last three years

*In Dnepropetrovsk region, during 2005-2013 were recorded rabies in foxes (*Vulpes vulpes*), cats (*Felis catus*), dogs (*Canis familiaris*), cattle (*Bos taurus*) and other animals of the species (marten - *Martes martes*, goat - *Capra hircus*, pigs - *Sus scrofa*, wolf - *Canis lupus*, raccoon dogs - *Procyonides Nyctereutes*). Our results showed that the leading role in maintaining habitat rabies in foxes, cats and dogs. It was established between 2005 and 2007 rabies was recorded mainly in wild animals in 2006 and 2008 to 2013 in dogs and cats. the trend showed the segmentation of the number of households in dogs and cats and reducing between the farm animals and the wild animals.*

It was found that rabies was recorded monthly but had a seasonal fall-winter characteristics of the seasonal events of rabies in various species of animals.

Unfortunately, animal rabies was defined Vasylkivskyy, Mahdalynivskomu, Mezhyvskyy, Pyatykhatky, Sinelnikovskoye and Tsarichanka areas in the Dnepropetrovsk region

Keywords: rabies, epizootological monitoring, epizootic situation, Dnepropetrovsk region, seasonality, sick animals, disadvantaged points, focus index, wild animals, dogs, cats